

Scherpgeslepen gereedschap

Hans Renders' maandelijkse keuze uit de oogst aan biografieën en (auto)biografica. Deze keer: Theo Kars en zijn praktische levenslessen en Arthur Rimbaud in de bordelen van Harderwijk. Door Hans Renders

PRAKTISCH VERSTAND
KLEIN HANDBOEK VOOR
NON-CONFORMISTEN
DOOR THEO KARS
QUERIDO, 192 P., €19,95

RIMBAUD
DOOR GRAHAM ROBB
BERT BAKKER, 561 P., €29,95

In zijn op zakformaat uitgegeven (auto)biografie van een lezer komt Theo Kars na bijna een halve eeuw tot een synthese: lezen heeft alleen zin als je er iets aan hebt. De praktische levensinstelling van Kars bleek al uit zijn roman *De vervalsers*, waarin hij uitlegt hoe hij de PTT had opgelicht, uit *De strijd tegen de tijd*, over hoe je er jong kunt blijven uitzien, maar zeker ook uit zijn autobiografisch verslag *Vrouwen in bed*, waarmee hij verraadt dat hij zijn praktische lessen heeft afgekeken van Giacomo Casanova. Kars vertaalde de twaalfdelige memoires van deze rokenjager. Als je de moraal aflegt, kun je het echt wel aangenaam hebben in deze verschrikkelijke wereld, zo leerde hij van Casanova.

In het voorwoord van *Praktisch verstand* legt Kars uit dat hij op zestigjarige leeftijd besloot het boek te schrijven waarover hijzelf op dertienjarige leeftijd zo graag had beschikt. Wij kunnen zijn boek dus lezen met de ogen waarmee een timmerman de gereedschapskist van een ander inspecteert. Met andere woorden: sleutels voor iederseigen lezersautobiografie. *Praktisch verstand* is uiteraard praktisch ingedeeld, op thema. Via een alfabetische inhoudsopgave zijn de ongeveer tweehonderd onderwerpen makkelijk terug te vinden, die Kars op aforistische wijze behandelt. Nergens probeert hij de verkregen wijsheid te presenteren als die van hemzelf. We weten nu dat Kars is opgegroeid met Franse schrijvers als Paul Léautaud (grondlegger van de egotistische literatuur), Henry de Montherlant (die zo voorbeeldig zelfmoord pleegde) maar ook met klassieke als

Tacitus en – hoe kan het anders – Epicurus (genot is uitgangspunt en doel van een gelukkig leven). Dat Kars de geleende wijsheid van zijn leermeesters tot levenslessen heeft gemaakt, blijkt uit zijn houding ten aanzien van klassieke literatuur. Op de universiteiten, zo luidt een van zijn stellingen, moeten studenten zich verdiepen in de eerste letterkundige voortbrengselen van een taalgebied. 'Alsof de oudheid van de geschriften ze waardevoller maakt,' smaalt Kars. 'De meeste van deze teksten zijn echter zeer primitief en monumenten van bijgeloof, onkunde en vulgariteit.'

De neiging om te citeren is groot: 'Dreigementen zijn de enige beloften die je niet altijd dient na te komen.' Kars combineert dergelijke filosofische opvattingen met meer alledaagse tips voor direct gebruik. Een mooi tegelwijsheidje: 'Ons leven is een bankrekening waar alleen geld vanaf wordt gehaald.' Stadsmensen worden gelukkiger als ze Kars' raad opvolgen zich zo snel mogelijk los te maken van vreemden die je op straat staande houden om iets anders te vragen dan de weg. Kars is *streetwise* vanuit de leunstoel, met de gereedschapskist onder handbereik.

Graham Robb had geen scherpgeslepen gereedschap nodig bij het te boek stellen van het leven van Arthur Rimbaud. Dat Frankrijk een toonbeeld van sloddervosserige biografieën is, wisten we al, maar dat de Brit Robb zijn Rimbaud-biografie met wat oude biografieën, geur- en kleurstoffen en een tube lijm in elkaar heeft geflanst, had ik niet begrepen toen de Engelstalige editie in 2000 zo gunstig werd besproken. *The Observer* had het over een 'marvelous' boek en *The Washington Post* over 'a fine new critical biography'. Rimbaud (1854-1891) heeft een buitensporig onaangepast leven geleid, dat bepaald werd door zijn werk als wapenhandelaar in Abessinië, slavenhandelaar en crimineel in veler-

IEN VAN LAANEN

lei opzicht. Zijn poëzie is baldadig, associatief, gemeen en vooral geniaal. Veel in zijn poëzie lijkt op gebeurtenissen uit zijn onstuimige leven in de Franse Ardennen, in Parijs, Brussel of Afrika. Rimbaud is dus een kolfje naar de hand van biografen. Bovendien is zijn invloed op de twintigste-eeuwse literatuurnauwelijks te overschatten. Alleen al de Franse surrealisten zien in Rimbaud een voorloper van de vrije associatie en trouwens ook van de vrije seksuele omgangsvormen. Maar dit alles is toch geen vrijbrief er maar wat op los te fantaseren. Dat deed Rimbaud zelf al genoeg. Met name de (homoseksuele) relatie die hij

'Dreigementen zijn de enige beloften die je niet altijd dient na te komen'

met Verlaine onderhield, is verteld aan de hand van dubieuze en elkaar tegensprekende bronnen. Robb kiest uit elk verhaal het meest extreme, zogenaamd om de lezer niet te vermoeien. Hij sorteert het tegenovergestelde effect. En hij heeft ook zo'n stoere stijl. Nee, die Robb is zelf geen mietje. Rimbauts associatieve lichamelijke poëzie wordt robuust getypeerd: 'De thema's van ontsteking, kwijlen en het doodknippen van luizen zijn van een uitdagerende alledaagsheid die doet

denken aan schilderijen van Manet en Degas.'

Rimbaud heeft zich ooit aangemeld bij een wervingsbureau van het Knil, om voor Nederland op Java te gaan vechten. Vanuit Brussel reisde hij naar Harderwijk, en bleef daar van 18 mei tot 10 juni 1876.

Net zoals Robb er geen been in ziet om het leven van Rimbaud met de relativiteitstheorie van Einstein te vergelijken (die moest nog bedacht worden), en zelfs de gruwelen van Vietnam en Pol Pot erbijsleept, vrees je dat op elk moment Volkert van der G. een Harderwijkse practical joke komt uithalen. De essentie van practical jokes, zo lazen we ergens aan het begin van deze biografie, 'was het verstoren van de gewone toestand zonder dat die visueel werd aangetast'. U weet wel: ejaculeren in een glas melk van een vriend (in de slappe versie, niet die van Robb dus, vermengt Rimbaud de melk met urine). Volkert blijft ons bespaard, maar zijn liederlijke woonplaats niet: 'Elke avond, van vijf tot halftien, zaten de plaatselijke kroegen en bordelen stampvol.' Harderwijk in 1876. 'Er wordt gezegd dat Rimbaud zijn tijd doorbracht met de hoer *Rotte Pietje*.' Misschien is hij/zij toch wel belangrijk geweest want vanaf zijn tweeëntwintigste, vanaf zijn mysterieuze bezoek aan Harderwijk, heeft Rimbaud zich niet meer met de poëzie bemoeid. Het volle leven begon in Harderwijk.